LIBRARY OF PRINCETON
JAN 20 1908
SEMINARY.

SCC
8341

✓
Remonstrant
Pamphlets v. 27

Digitized by the Internet Archive
in 2014

https://archive.org/details/tweebrievenghesoo0maur

16

TWEE BRIEVEN

Des Doorluchtigen ende Hoochgeboren Vorsten/

MAVRITII

By der Gratie Gods, Prince van Orangie, &c.

Aan sijn Vorstlijcke Doorluchticheyt ghesonden tot waerschouwinge aende Steden van Hollandt ende West-Vriesslandt / nopende het maecken van de Treves.

Noodich om in desen tijt wel overwoghen te worden.

IN 'sGRAVEN-HAGE,
By Aert Meuris Boeck-vercooper in de Papestraet, in den Bybel, Anno 1621.

Mauritz Prince van Orangien, Grave van Naſſau, Meurs &c. Marquis vander Vere &c.

EErſame wijſe ende diſcrete lieve bpſondere/ Alſoomen jeghenwoordelijck in handelinghe ſtaet over 'tghene / daer aen 'tgantſche wel ofte qualick vaeren der Vereenichde Prouincien vooz altijts is dependerende / ſoo hebben wp geacht onſes ampts te weſen/ die Heeren Edelen/ ende Steden van deſe Prouincien wel te infoꝛmeren van ons gevoelen/ ſoo over de vooꝛſz. handelinghe / als die mede hoe die ſelve / ten meeſten dienſte ende verſeeckerthept der Landen vooꝛtaen belept behooꝛt te woꝛden / ten epnde ghplieden daer over deliberererende / oock die volghende redenen van ons ghevoelen examineren / ende tot u lieden meeſten oꝛboꝛ (daer toe wpſe alleen ghemeynt hebben) ghebꝛuycken moghet. 'tIs V. L. wel bewuſt/ dat die Vpandt (volghende ſijne oude bedꝛieghelijckie maniere) inden aenvangh vooꝛgheſtelt heeft ſeer ſpecieuſe conditien / om de Heeren Staten daer dooꝛ maer aen 'thandelen te bꝛengen/ te weten/ dat ſoo wel bp Tractate van Peys/ als langhe Treves van 15. of 20. Jaren / deſe Landen niet alleen bp den Ertz-Hertogen/ maer oock bp den Coninck van Spangien ghehouden ſouden woꝛden vooꝛ eenen vꝛijen Staet/ daer op deſelve niet en pꝛetenderen/ ende datmen behouden ſoude 'tghene men heeft / dan bp de handelinghe van Vꝛede/ en heeftmen niet anders als ghewoonlijcke ende nu ſoo dickmael ervaren bedꝛoch/ ende niet minder als 'teffect vande vooꝛſz. verſpꝛoocken Conditien bevonden / ende daerom die ſelve handelinghe t'eenemaele afgheſneden.

In voeghen dat onder het ſpecieuſe / ende met ſoo veele Ceremonien becleede derel/ van eene goede opꝛechte Vꝛede / niet anders en heeft gheſchuylt/ als eene ſtilſtant/ den welcken den Vpandt hebbende / de handelinghe van de Vꝛede ghebꝛoocken / met eene ſonderlinghe behendicheyt heeft doen pꝛoponeren / dooꝛ den Heeren Ghеſandten der Coninghen ende Pꝛincen/ omme bp middel van dien ſijne verloopene finantien / traffijcque / ende andere beſwaernuſſen te repareren/ ende alſoo zijn macht te verdubbelen: Want ghedurende den ſtilſtant / ſoude hp in verſeeckerde ruſten ende bupten coſten zijn/ daer ter contrarie deſe Landen (ghеen verſeeckerthept connende hebben/ als inde Wapenen) beladen ſouden moꝛten blijven / met exceſſive coſten tot onderhout van een goet aentael Cꝛijchsvolck / ende gheſtadighe aenvechtinghe van allerlepe hepmelicke ende gevaerlijcke aenſlaghen ende treecken/ die den Vpandt vande Treves (als maer eene ceſſatie van Wapenen zijnde) niet verboden woꝛden. Ende

ondertusschen souden dese Landen van alle Neeringhen ontbloot / ende de Steden van Brabandt ende Vlaenderen daer mede ghestoffeert worden/ ende volghens een derdendeel der Inghesetenen deser Landen/(sich alleen byder Oorloghe ghenerende/ende derhalven tot s'Landts bescherminghe noodich zijnde) verdorven ende verjaecht werden / midts welcken den Staet ende 'tvermoghen / als oock 'tbeleyt vant Oorloghe/ in corten tijt soo seer soude commen te declineren / ende daer teghens des Vyandts macht / soo in middelen / als correspondentien ende verstandt/ onder ons in sulcken voeghen toenemen/ dat terstont nae / ende misschien wel voorden uytganck vande Treves oorsaecke ghenomen worden soude/ omme malcanderen te dringhen tot een schandelicke reconcilatie/ gevolcht met een ondraegelijcke slavernije ende eeuwich verderff/ 'Twelck 'tprofijt is/ dat ons den Treves soude met brenghen/oock wanneermen schoon die voorgheslaghen Conditien erlaughen conde.

Maer men ontsiet sich niet te wijcken vande voorgheslaghen voet/ want men begint te spreecken van vier/ vijf ofte seven-jarighe Treves/ jae oock van prolongatie vande loopende voor een Jaer/ omme die te beter te doen insluppen / ende dat noch sonder die absolute Souveraniteyt nae 'tvoorgheven van eenighe / sich beduncken latende datmen sich dien aengaens souden contenteren met die verclaringhe vanden Ertz-Hertoghen (die selfs in hare Landen niet dan Vassallen van Spangien zijnde) int stuck vande voorschreven Souveraniteyt gantsch niet en vermoghen. Behalven dat noch alle het Crijchs-volck in eedt/ dienst/ ende betalinghe is vanden Coninck van Spangien/ ende dat den selven Coninck is ghereserveert de successie vande voorsz. Landen. Welcke ende andere redenen V. L. Ghecommitteerden ter laester dachvaert veroorsaeckt hebben/ omme by acte vanden 13. deser te verclaren/ datmen alle alsulcke voorslaghen verwerpen soude. Soo dat wy het daer voor houden die meninge van V. L. te wesen/ dat die erkentenis vanden Vrijē Souverainen staet deser Landen / by Tractaet van Treves behoort te gheschieden in der selver forme ende woorden/ (die nae rijpe deliberatie/ ende by advijs van den samptelijcken Ghesandten / ende bewillinghe van sVyandts Gedeputeerden selfs ghestelt zijn/ int eerste Artijckel vande Vrede-handelinghe. 't Welck dan buyten alle twijffel ende dispute moet blijven/ ten aensien dat int stuck gheen onderscheyt ghemaeckt mach worden/ tusschen het Tractaet van Treves ende Vrede / ghemerckt in beyden verstaen/ ende by de acten vanden 24. Aprillis / 2. Novembris/ ende 23 Decembris des voorleden Jaers uytdruckelijck verdraghen / ende verclaert is / dat in beyden Tractaten / eene eenparighe bekentenisse over der Landen vryheyt soude moeten worden ghedaen : 't Welck alsoo oock te meer noodich is/ om dat sich den Vyandt (willende doch alleen Treves maecken / mette Artijckelen inde Vrede-handelinghe gheaccordeert/ inde handelinghe vande Treves sal willen behelpen.

Ende om die waerheyt te seggen / indien den Coninck van Spangien/

ende

ende d'Ertz-Hertoghen sinceerlick ghemeynt zijn / hare pretensien op deser Landen absoluteliick te verlaten / soo en sullen sy hem inde woorden niet beswaert vinden / insonderheyt niet inden gheenighen / die by gemeen advys bequaem ende noodich bevonden zyn / omme alsulcke absolute verclaringhe upt te drucken ende te doen. Indiemmen nu in plaetse van dien eenighe andere forme poocht op te dringhen / dat is een ghewis teecken / datmen ons die substantie wil onthouden / ende in plaetse van dien / ons tracht te bedrieghen met dupstere / twijffelachtighe ende opschroeven gestelde woorden ende termen / die soo veele niet en verbinden ende verseeckeren. Oft het nu gheraden is den Staet der Landen / op twee-sinnighe disputable woorden te vertrouwen / connen V. L. naer haer eyghen discretie lichteliick oordeelen.

Ende dwalen grootelicx de ghenen die voorbrenghen / dat die Landen niet van noode hebben des Vyandts verclaringhe / want schoon of wy die selfs voor ons niet en behoefden / soo isse ons hoochnoodich om alle Princen ende Volckeren oorsaeck te gheven / datse ons voor vry houden / ende alder meest om ons eyghen Ingheseetenen te verseeckeren / datse gheen andere opgaende Sonne te verwachten hebben / d'welck hem by gebreck vande voorsz. verclaringe inghebeelt sal worden. Ende naer dien de Treves gheneenlijck ghemaeckt werden / omme daer door tot eenen goeden Peys te gheraecken / waer toe soude sulcke Treves anders dienen / als tot eene voorberepdinghe / om naederhant op gelijcken voet / namentlijck sonder erkentenisse vande voorsz. Souverauteyt te handelen / van eene Deditie ofte Reconciliatie. Ende waer toe en wilt den Vyandt van sijne pretensien gheen afstandt doen / als om ons wederom te verrijghen? daer ter contrarien den afstandt van dien naemaels den wech soude moghen openen tot eene verseeckerder Vrede / daer toe andersins gheen hoopinghe en is.

Wy hebben ons billick verblijt / verstaende de goede resolutie by V. L. hier opghenomen / ons vertrouwende op de stantvastichevt by die selve tot bevorderinghe vant ghemeene beste altijt bewesen / d'importantie niet te min vande saecke porret ons / om V. L. by desen in hare loffelijcke voornemen te verstercken / te meer dewijle wy voorsien datmen by allerley practijcken soecken sal de ghemeene Resolutie te subverteren / ten wercluchsten die selve met subtijle Clausulen te modereren ende swacken / ende volghens eenighe ydele ende dubieuse woorden te onderworpen / daer inne misbruyckende V. L. ghewoonlijcke goedertierenthey ende oprechticheyt / diemen by mangel van redenen eerst poocht te bestormen / ende t'overvallen mette eraggreatie ende beswaringhe vanden noot der Landen: Maer evenwel / daer upt connen V. L. speuren / dat het den Landen nadeelich is / 'tghene men V. L. door den noot wil persuaderen / want goede ende vorderlijcke saecken oock sonder noot aengenomen worden / sijnde den noot anders niet als een Pijnbanck / om yemanden met dwanck te brenghen tot 'tghene quaet is / ende door bewilligen van 'tgene nae-

ne nadeelich is/ en wort den noot niet vermindert/maer veel eer vermeerdert/ ende de Landen in grooten noot ghebracht.

Het toestaen vande Souveraniteyt/ is alleen den grontvest / daer op dese handelinghe aenghelept ende u lieden aenghepresen is/ zynde 'tselve doenmaels soo noodich ende vorderlijck gheacht/ dat sich de Landen (daer sonder) in gheene handelinghe souden inghelaten hebben/ teghen die mannelijcke Resolutien / daer by u luyder loffelijcke Voor-ouders sedert dertich Jaren herwaerts / cloeckmoedich / ende in grooter noot hebben ghepersisteert / sonder te admitteren eenighe inductien ofte intercessien / die tot onderscheyden male/ by meest allen den voornaemsten Coningen ende Princen/ van Christenrijck gedaen/ende by de voorseyde/u luyder Voor-ouders als uyt s'Vyandts pracktijckich harte commende/verstaen zijn/ ten welcken respecte / oock die tsamenlijcke Provincien op den 23. Decembris lest leden / eendrachtelijck / oprechtelijck / ende ter goeder trouwen gheresolveert / ende malcanderen belooft hebben / datmen nochte van Vrede/ nochte van Treves en soude handelen / sonder te hebben verclaringhe vande Souveraniteyt inder bester forme/ ende datmen by faute van dien het Oorloghe hervatten soude/ met ernst/ ende ghemeene macht der Princen/ ende (waert moghelijck) impreteren vande Coningen/ Potentaten / ende Stenden hare saecken toeghedaen wesende / assistentie. Ende dewijle den noot vanden Landen alsnu niet grooter is/ als ter dier tijt / soo is immers buyten propooste / deselve Resolutie met den noot te willen labefacteren.

Een yeder can by sich selfs ghenoechsaem afnemen / datmen met soo machtighe Vyanden geen saecken ten halven doen mach/ want als schoon alles wel versorcht is/en machmē sich noch evenwel daer op niet vertrouwen / ende datmen daer om de voorsz. ende andere fondamententele Resolutien/ (daer op die handelinghe is aenghegaen) int gheringste niet en mach retracteren/ mutileren ofte modereren/ want die hier int begin van den wech compt te wijcken/ verlooren gaet/ ghelijck als die/ vanden eersten/ ghemeenlijck van alle trappen valt: By aldien wy door dimaginatie vanden noot commen te postponeren/ het alderhoochste poinct/ (namentlijck die verseeckertheyt van onse vryheyt) soo sullen wy die gheringste poincten oock wel door de monsteringhe passeren/ende eyndelijck int sluyten vande Rolle tot een Reconciliatie commen / int welcke gheleghen is/ alle 'tghevaer dat onse Voor-ouders in ghelijcke handelinghe ghevreest/ ende om 'twelcke wy oock des te minder daer toe verstaen hebben.

Wt alle t'welcke ghyluyden claerlijck begrijpen / (wy oock deselve ten overvloet verseeckeren connen) dat wy in desen niet en sien / op onse particuliere begheeren / oock niet 'tselve by yemanden onsent halven ghedaen te worden / want een goede Vrede / is ons / ende onsen gantschen Huyse niet weynigher als den Inghesetenen deser Landen noodich/ wijlen onsen Heer Vader H. L. Me. ende wy hebben ons nu over de veertich Jaren in ghedurighen strijt/ Oorloch / ende allerley swaricheyt

ten

ten dienste van dese Landen gebruyckt/ ende onses huyses welvaren daer by opgheset / met refuys van alle advantagieuse Conditien / die ons diverscheliick sijn ghepresenteert gheweest / oock als noch wel souden volghen / met notoir ende groot voordeel van onsen huyse / indien onsen Heer Vader/ende wy dese Christelijcke saecken hadden willen verlaten. Maer ruste te nemen/als den Vyandt die Landen in onruste ende grontlijck verderff soeckt te brenghen / en vermach niet onse conscientie / nochte plicht/ daer mede wy aenden Landen zijn verbonden.

Daerenboven en is ons voornemen niet / ons met raet ofte daet int minste te separeren/ ofte die voorsz. fondamentele/ ende met behoorlijcke Staets-wijse ghenomene Resolutien t'impugneren ofte te verhinderen/ maer deselve wel teghen alle listicheden ende menees vanden Vyandt/ (nae onsen uytterste vermoghen ende epsch van onsen Rijcke) by alle behoorlijcke ende doenlijcke weghen te handthaven / ende uytvoeren te helpen / V. L. vertrouwelijck waerschouwende / dat het alleen 'twerck vanden Vyandt is/ die selver V. L. Resolutien contravenieren/ ende dat hy daer toe ghene listen/ moeyten/ noch costen sal sparen/ om tot sijn voornemen te gheraecken / daer in hem de voorsz. Resolutien alleen beletten/ waeromm V. L. (soo lieff hem is de conservatie hares lieven Vaderlandts) die voorsz. Resolutien teghens eenen peghelijcken in alles moeten staende houden/ oock selfs over 'tvertreck van des Vyandts Gecommitteerden/ als vande welcke doch alle quade bruchten te verwachten zijn: Insonderheyt sal V. L. believen met ernst daer op te letten/ dat de Resolutien van alle d'andere Provincien gantschelijck hanghen aen 'tghene by de Heeren Staten van Hollandt wort goet ghevonden/ ende dat ghy daerom by V. L. resolutien in aller manieren moet persisteren / sonder om yemandts wille int gheringste daer van te wijcken / ofte V. L. naer anderen te accommoderen/ te min alsoo ghylupden als die meeste offensie ghedaen hebbende/ oock die meeste straffe soudet hebben te lijden.

Wesshalven ghylupden hier mede vermaent sult wesen/om V. L. Gecommitteerden ter aenstaende dachvaert scherpelijck te lasten / datse precijselijck sullen hebben te blijven/ by de voorsz. fondamentale Resolutien/ ende voornamentlijck over de Souverainteyt ende vryheyt der Landen gheen andere verclaringhe toe te laten / dan die woorden vant eerste Artijckel vande Vrede-handelinghe mede brenghen/ sonder daer inne een cenich woort te laten veranderen/ dieselve V. L. Ghecommitteerden oock authoriserende/omme te consenteren op de poincten by de Rade van Staten ghepresenteert / alsoo anderssins ende by langher uytstel / die Staet vanden Lande bupten notoire confusie niet en can gheholden worden.

Laestelijck willen wy u lieden wel versocht hebben / omme u lieden Ghecommitteerden / die voortaen ter dachvaert compareren sullen/ ernstelijck te bevelen / datse met ons in 's Landts saecken / sullen hebben te houden alle goede correspondentie ende communicatie / sulcke alst behoort / ende met allen voorgaenden Gouverneurs / ende bysondere met

wylen

wijlen onsen Heer-Vader Hoog. Mem. is ghepleecht/ ende (sonder roem te spreecken) onse langhe dienſten ghenoechsaem meriteren: Ten eynde alle saecken inconfidentie/ onderlinghe correspondentie ende eenichheyt/ ten meesten dienſte vanden Lande belept/ ende alle misverstant ghewert moghen worden/ u lieden verseeckerende/ dat ons tselve altijts seer aenghenaem sal wesen/ ende dat wy niet en sullen naer laten by alle occasien metter daet te bethoonen/ de goede ende ghetrouwe genegenthept/ die wy draghen tot het welvaren vande Lande int ghemeen/ ende van u lieden Staet ende persoonen int byſonder. Ende hier mede/

Eerſame &c. willen wy V. L. den Almoghende bevelen, in 's Graven-Haghe, den 21. Septembris 1621.

Mauritz

Mauritz Prince van Orangien, Grave van Naſſau, Meurs, &c. Marquis vander Vere, &c.

EErentfeſte Eerſame wijſe ende diſcrete lieve byſondere by onſe voorgaende vanden 21. Septembris leſt leden/ hebben wy u lupden amptshalven gewaerſchouwt vant ghene ghy lupden t'uwer conſervatie te conſidereren ende te doen hebt in deſe voorgeſlaghene handelinghe van Treves/ ende al hoe-wel wy niet en twijffelen of ghy lupden ſult onſe trouwhartighe vermaninghe als u lupden ten beſten gheſchiet/ met behoorlijcken ernſt verſtaen/ ende aenghenomen hebben; oock int ghene u lupden over deſelve handelinghe voorder ſal moghen bejeghenen als oprechte Patriotten betrachten: Ende dat over ſulcx onnoodich ware geweeſt u lupden dien aengaende wijder t'onderrichten ende te vermanen; Die wijle nochtans die Heeren Ambaſſadeurs deſe daghen neffens hare nieuwe Propoſitie oock over ghelevert hebben een groot diſcours dienende niet alleen haer eerſte Propoſitie den 27. Auguſti leſt leden opt ſtuck vanden Treves ghedaen te bevoorderen/ maer oock om den voorſz. onſen Brief te refuteren/ ende volghens u lieder goede reſolutie daer op genomen te enerveren/ daer toe haer E. dan ſeer veel ſpecieuſe redenen by brenghen/ ende niettemin bekennen/ dat daer teghen oock veel wichtighe weder-redenen dienen/ in voeghen dat een oprecht Liefhebber des Vaderlandts billick bewoghen woort om ſijn ghevoelen daer teghen te openbaren/ te meer wy dieſelve Heeren Ambaſſadeurs geene volcomene kenniſſe hebben connen gheven vanden aert van onſen ſtaet/ nochte vant ghene tuſſchen ons ghepaſſeert is: Soo zijn wy daer door veroorſaeckt om ons contrarie bedencken u lupden hier by wederom mede te deelen/ ende door die voorſz. occaſie wat omſtandelijcker/ als wy wel gewoon zijn/ te deduceren die Motiven die wy hebben/ om den Raedt vande Heeren Ambaſſadeurs niet te volghen. 'Tis notoir dat vanden beginne deſer Oorloghe voor een fondament van onſen ſtaet/ by den ervarentſten ende ghetrouwſte deſer Landen altijdt is ghehouden gheweeſt/ metten Vyandt niet te handelen, ende dat wy ſonder verderff van onſen ſtaet in gheene handelinghe en konden treden/ oock ſchoon wanneer wy alles dat wy mochten begeeren/ hadden moghen vercrijghen. Welcken Regel niet alleen ſtrickelick onderhouden is gheweeſt by eenen peghelijcken/ ſelfs by den ghenen die nu van contrarie advijs zijn/ maer men heeft oock by alle weghen tegengeſtaen den ghenen die denſelven Regel ſochten te impugnerē/ houdende alſulcke voor onduchtighe ende ſchadelijcke lupden in onſen ſtaet/ ende dat met ſulcker conſtantie datmen oock d'intercceſſien vanden Keyſer/ Coninghen van Vranckrijck/ Engelandt/ Dennemarcken/ Polen/ Princen des Rijcx/ nochte van pemanden anders/ eenighe plaetſe daer teghen heeft laten vinden/ ſelfs niet d'Intercceſſie vande Coninginne van

Engelandt in den Jare 1587. als die Landen gheinfecteert waren met perijculeuse factien/ als Nimweghen/ Zutphen/ Deventer/ Grave/ Bzeda ende Gzoninghen in s'Vpandts ghewelt waren/ ende d'ordinarise middelen vanden Lande boven twee hondert duysent Gulden ter Maent niet uyt en bzachten/ soo datmen noch Legher noch Gheschut noch Bupterije conde te Velde bzenghen/ ende daerenboven als dooz tslupten vande Sondt/ die Landen in de hoochste benauthept gheraeckt waren/ dooz d'authozitept des Couincx van Bzanckrijck en heeftmen daer toe niet konnen bewecght wozde inden Jare 1598. als het Tractaet tot Vervins wiert geslooten/ niet teghenstaende men wel sach dat de vzede in Bzanckrijck ghetroffen zijnde/ de gantsche last vant Gozloth op dese Landen vallen soude/ ende dat onse middelen ongheliick cleynder waren als nu/ ende wy van onse macht ter Zee noch gheene pzeuve ghedaen/ nochte gesien en hadden dat wy den Coninck van Spaignien daer mede tot redenen konde bzengen. Maer tzedert eenighen tijdt herwaerts heeftmen beginnen vooz te slaen/ datmen soude moghen handelen als de Vpandt sijne pzetensien totte Heerschappije deser Landen quiteren wilde/ even als of men hier voozmaels daer op niet en hadde ghelet doemen alle handelinge ende conditien uytsloot/ ende dat alle swarichept soude cesseren/ alsmen sich niet en begaf onder die Regeringhe vanden Vpandt/ daer doch onder veel andere wichtighe redenen/ hier te langh om te verhalen/ oock voznamentlijck geconsidereert is gheweest/ dat simpelije het handelen pernicieux was/ ten aensien dat onsen staet inde Alliantie van soo vele leden die onderscheyden zijn/ in ghesintheden/ voznemen/ ende interesten is bestaende/ ende datmen over suiker in onderlinghe Disputen gheraekende/ ende eenich articul gestelt zijnde/ twelck den eenen meer als den anderen betreffen mochte/ oock d'een meer dooz t'Gozloth beschadicht zijnde als d'ander/ datmen daer dooz soude commen te vervallen in contentien/ jalousien ende suspicien/ ende also voozts by ghebzeecke van Authozitept/ om daertin te voozsien gheraken soude in scheuringe/ ende eyndelijck in onverwinnelick verderf ende ruine/ ofte immers eick-anderen tot eene schandelicke reconciliatie dzinghen/ overmits de Vpandt onse desozde siende alrijdt soude rugghewaerts gaen/ ende dat wy daer teghens eendzachtich blijvende niet en soude connen gebzooken wozden/ ghelijck de ervarentheyt vande voozgaende handelingen had ghelecrt. Daer is ock ten anderen overwoghen ghewees / dat als schoon goede Conditien gemaeckt ende ghearresteert waren/ deselve doch by veranderinghe van tijden ende ghelegentheden / niet en souden onderhouden wozden/ by den ghenen dieselfs aenginghen 'twelck den Vpandt (zijnde de Wapenen eens int geheel ofte deel neder ghelegt) dooz sijne practijcquen/ ende die ghenen die hem toeghedaen zijn/ ende noch daghelijcx van hem/ aen sijne koozde ghetrocken soude moghen wozden/ allenskens soude konnen te wegh bzenghen/ soo niet over al/ ten minsten aen diverssche plaetsen ghenr macht ofte authozitept in den Lande wesende/ die daerinne sonden connen remedieren/ ofte eenech lidt by den Vpandt ghestijft bedwinghen/ wanneert sijn eygen

recht

recht by Tractate verreghen soude willen afstaen: Ende naer dien dese evidente swaricheden by de voorsz. voorslach niet en zyn wech genomen/ dan veel meer dat die Landen daer door ghedreycht worden met apparente perykulen die sich naerder openbaren sullen / dat wy ock tot noch toe gheen openinghe en hebben ghehadt van eenighe ordre diemen soude moghen stellen teghen alle confusien die de voorsz. swaricheden so wel in/ als na de handelinghe onder ons souden moghen verwecken / soo en konnen wy ons in dese handelinge niet gherust vinden noch vergheten/ 'tghene ons van onse jonghe Jaren af is inghepreent / soo by onsen Heer-vader H. M. als by de voornaemste van desen staet / insonderheyt dewijle by d'effecten bevonden wort de voorsz. Regulen niet vergeefs te zyn. Desen allen niet teghenstaende is men inde verhandelinghe ghecomen/ niet om dat de voorsz. perijculen cesseerden / maer om datmen meende daerinne versien te wesen by twee middelen / namentlick datmen die handelinghe niet en soude aenvanghen / sonder eerst ende alvooren by Brief ende Zegel soo van den Coninck van Spaignien / als d'Ertz-Hertogen verseeckert te wesen / dat deselvighe ten eenwighen daghe opte Landen niet en soude hebben te pretendeeren eenich recht van Souverainiteyt / Ten anderen / dat de Provincien Steden ende Leden van dien malckanderen beloofden / in geene handelinghe te treden sonder eerst de voorsz. Brieven ontfanghen te hebben / waer op d'Ertz-Hertoghen wel verleent hebben Acte vanden 24. Aprilis 1607. ende hare Brieven vanden 12. Juny daer aen volghende / inhoudende belofte vant selfde by den Coninck van Spaignien te doen agreeren/ maer dese aggregatie en is tot noch toe int gherinste niet gheschiet. Die Heeren Staten Generael daer door bemerckende/ dat den Coninck van Spaignien dese aggregatie by syn Acte in date den lesten Juny 1607. genoechsaem refuseerde/ ende by syn Acte vanden 16. Septembris 1607. in sulcker voeghen restringeerde/ datmen deselve van hem niet en hadde te verwachten/ vonden groote swaricheyt/ om te consenteren van opte voorsz. Acten in handelinghe te treden: dan eyntelick is men by advijs ende inductie vande Heeren Ambassadeurs sa wyt vande voorsz. Resolutien afgheweecken datmen den 23. Decembris 1607. goet ghevonden heeft in handelinghe te comen/sonder opte voorsz. aggregatie voorder instantie te doen/ mits dat de Provincien malckanderen eendrachtelicken oprechtelick ende ter goeder trouwen beloofden/ dat int eerste Artijcule vande handelinghe soo wel van vrede als van stilstant / uytdruckelijck soude moeten ghestelt ende toeghestaen worden der Landen Vryheyt/ende dat den Coninck van Spaignien ende Ertz-Hertoghen daerop met en pretendeerden/ ende sulcx in der bester forme ende by ghebreecke van dien / dat de handelinghe ghebroocken / ende het Oorloge met ghemeener macht hervat soude worden / meynende also malckanderen verseeckert te hebben/door dien men sonder afstant van s'Vyandts pretensien niet en soude handelen/ eñ by gebreecke van dien gelyckelijck ende sonder scheuringe d'Oorloge weder aennemen. Volgende 'twelcke inde handelinge van vrede gecomē zynde/ is by een vande eerste Ar-

ticulen van dien met advijs vanden voorsz. Heeren Ambassadeurs/ ende bewillinghe van beyde partijen/ naer langhe beraetslaginghe ende overlegginghe van alle worden ghemaeckt een formulier vande voorsz. verclaringhe/ twelck mede brenght in wat voeghen/ beyde de partijen/ als oock de Heeren Ambassadeurs verstaen hebben dat de voorsz. erkentenisse vande Landen Vryheyt ende afstant van s'Vyants pretensien behoorde te gheschieden/ als deselve suffisant ende bundich soude wesen inhoudende mede dat de renuntiatien daer toe noodich by een besonder Articul naerder ende inder bester forme souden worden ghestelt-

Waer uyt dan beslooten wort dat die meeninghe verstant ende intentie van beyde partijen/ mitsgaders vande Heeren Ambassadeurs altijdt geweest is/ dat de woorden gestelt inde voorsz. Acte vanden 24. Aprilis 1607. niet suffisant en waren om te dooden die pretensien vanden Vyant/ maer dat die ghestelt moesten worden inder bester forme/ dat is van geen tijtul oft Wapenen te voeren ende voor haer ende hare naecomelinghen/ niet behoorlicke renunciatien ende beloften van ten eeuwighen daghen (want de vreede voor eeuwich is) op te Landen niet te pretenderen.

Naer dien nu dit Articul eens afghehandelt ende gheaccordeert is/ soo en behoort in gheen dispute ghestelt noch oock int gerinste gheweecken te worden vant ghene daer op de voorsz. vrede-handelinge soo langh gecontinueert/ende diversche poincten ten weder-zijden geslooten ende toeghestaen zijn/ ende dat soo weynich by de Provincien/ Steden ende Leden van dien/ als by den Vyandt selfs. Want by eenighe Provincien ende Leden derselver en kan daer van niet gheweecken worden/ overmits sy om sich teghen de voorsz. Inconvenienten te verseeckeren malckanderen belooft hebben soo wel de handelinghe van vrede als van Treves af te snijden/ by aldien men de voorsz. verclaringhe in bester forme niet en konde vercrijghen: ende over de forme en mach nu niet ghedisputeert worden mits dien by't voorsz. Articul die forme soo solemnelijck als boven gheaccordeert ende besloten is gheweest/ want de forme nu wederom in dispute te willen trecken/ en is niet anders als die scheuringhe een couleur te gheven/ doch is oooch teghen die forme belanghende voorsien by twee Resolutien/ d'eene in date den 30. Augusti ghevolcht op een Resolutie vande Heeren Staten van Hollandt vanden 29. inhoudende dat de voorschreven verclaringhe ofte erkentenisse sal wesen voor altijdt oock nae de expiratie van den Treves/ het zy datter vrede ten principale gemaeckt werde/ ofte niet/ ende die tweede in date den 13. Septembris lest leden daer by de Ghesanten vanden Ertz-Hertoghen opghelecht wort te vertrecken by soo verre sy by den Coninck van Spaignien voor den lesten desselven Maents niet en waren ghelast/ om de voorsz. erkentenisse te doen voor altijdt. Wt 'twelcke volcht dat schoon men by ghemeen consent de voorsz. verbintenisse beloften ende resolutien soude moghen te niet doen/ 'twelck sonder perijckel van onsen staet niet en kan gheschieden/ noch even-wel van dese Resolutie niet en mach gheweecken worden/ sonder 'tpublijck ghelooff te vercorten/ oock

schoon

schoon die meeste stemmen sulcx verstonden/ want de naerder Unie van Utrecht/mitsgaders 't Verbont tusschen die Steden ende Leden van Hollandt gemaeckt in saecken van dusdaniger nature gheen overstemminge toe en laten/ ende op dat dit avontupr van stemmen ons niet en soude werpen inde voorsz. swaricheden/ soo zyn de voorsz. beloften ende verseeckeringhen ghedaen vant selve niet te sullen stemmen/ maer te blyven by de voorsz. Resolutien sonder veranderinge/ om niet te vallen inde Inconvenienten die wy nu voor ooghen sien. Dieweyle dan die voorsz. Resolutien zyn ghenomen als een Verbont/ dienende tot voor-kominge van alle scheuringhen/ die upt de verschepdenthept vande advysen souden mogen spruyten/ wanneer men vanden eersten voet ende soo voorts tot andere nieuwicheden soude willen schryden/ daer voor in dese handelinghe aldermeest staet te vreesen/ soo moet ock volghen dat die ghene sonder alghemeen ende eendrachtich consent eenichsins souden comen te declineren vande voorsz. Resolutien ofte van't ghene met soo goede kennisse solennelick metten Vpandt is gheaccordeert/ haer beloften te bupten souden gaen/ ende alsoo oorsaecke zyn van alle disputen twisten ende scheuringen die daer upt souden moghen comen te ryssen/ als wyckende vande Resolutien die tot handthoudinghe van Eendrachtichept zyn genomen/ ende in teghendeel/ dat die eere van Eendracht competeert den ghenen die begheeren te blyven by 'tghene eendrachtelyck is besloten/ want indien wy onse ghenomene Resolutien beginnen te veranderen/ te bupghen ofte te breecken/ soo en konnen wy onse rupne niet ontgaen. Die Gecommitteerde van den Vpandt en konnen ock met gheen fondament by de Treves in twyffel trecken/ 'tghene by't voorsz. Artical vande Vrede-handelinghe is toeghestaen/ of schoon die Vrede-handelinghe gebrooken is/ ghemerckt t'afstaen van haer pretensien op de Landen niet anders en is/ dan de verclaringe van eenerley saecke/ die in der selve forme toeghesecht is/ soo wel by Treves als Vrede/ ende ock in beyde gevallen in deselve forme ghedaen moet worden/ die hun lupden ock niet meer en beswaert in Eere/ reputatie ofte substantie/ wanneer die ghedaen wort inde Treves dan in Vrede/ soo dat indien sy ons wilden accorderen die substantie vant ghene sy ons belooft ende by de handelinghe vanden Vrede toeghestaen hebben/ sy en souden sich aen die woorden by hun lupden eens goet ghevonden nu gheensins stooten/ ende al 'tghene by hun lupden nu voorgegheven wort/ en zyn maer bedriechgelycke pretexten. Dan om die waerhept te seggben/ soo wort de Vpandt daer toe alleen gemoveert door hope van ons met ydele donckere en opschroevengaende woorden in dispute ende oneenichept ende volghens in scheuringhen ende also eyntelyck tot eene reconciliatie te brenghen.

Twelck syn eenich deissing is daer toe hy aenvanckelyck dese handelinghe heeft belept/ sonder opt ghedacht te hebben die pretensien op dese Landen ter goeder trouwen te quiteren/ ghelyck men by soo vele goede advysen van alle kanten ghewaerschouwt is ghewees't/ 'twelck ons immers billick achterdencken behoort te gheven/ ende te beweghen van geen

andere formulieren te hooren spreecken / verseeckert datmen 'tformulier niet en soude weygheren / so men die substantie oprechtelijck wilde toestaen / in voeghen dat hoemen dit selve meer in dispute treckt / hoe wy ons daer van meer moeten verseeckert houden / ende met des te meerder stantvastichept ons daer teghen wapenen. Wy vertrouwen vastelijck indien de Heeren Ambassadeurs van dese onse ghelegentheyt wel waren geinformeert gheweest datse ons gheensins en souden raden / om door veranderinghe vande fondamentale regulen van onse Regeringhe / ende vande Resolutien ende verbonden daermede wy malckanderen verseeckert hebben / om te treden in eene handelinghe daer voor wy ende onse Ouders soo seer hebben geschrickt / dit alles wederom te brenghen in dispute / ende ons daer door te stellen in hazard van Tweedracht ende onderganck. Ende dit om aen te nemen eenen stilstant van veel Jaren / die so weynich in der Werelt is ghepractiseert gheweest / ende die de Heeren Ambassadeurs selfs bekennen / niet teghenstaende die redenen by haer E. aenghetoghen seer vele swaricheden ende Inconvenienten onderworpen te zyn / soo dat alsoo apparent is / dat wy door den selven stilstant van arger als beter conditie souden worden: immers is buyten twijffel dat de Vyandt daer door in beteren inde verseeckeren staet soude werden ghestelt / ende nae expiratie vanden Treves meer voordeels op ons hebben / als hy gheduerende sulcken tijdt van Treves by openbaer Oorloch / op ons soude konnen gewinnen. De authoriteyt vanden Coningen / eñ vanden Heeren Ghesanten mitsgaders die Beneficien die wy van hare Majest. ontfanghen hebben verobligeren ons billick tot allen moghelicken respecte ende danckbaerheyt in alle 'tghene dat in ons vermoghen / oock eerlick ende deuchdelick is / maer wy moeten verseeckert zijn ende op hare gherechticheyt ende goede geneghentheyt volcomelijck ons vertrouwen / datse van ons niet en begeeren twelck men soude moghen verstaen anders te wesen. Soo dat in desen anders niet valt te examineren dan of dese Treves ende conditien die ons worden geproponeert soo danich zijn dat men met voorseeckerheyt ende voordeel van onsen staet daer op soude komen in onderhandelinghe / want indien die sodanich bevonden worden / dat onsen staet daer door soude vallen in perijcul ende merckelijcke achterdeel / soo en kan men ons niet verdencken / dat wy op onse eygene conservatie letten / oock niet teghenstaende onse opinie vanden haren mocht verscheyden zijn / door dien dese deliberatie alleen ons / ende niemant anders is incomberende. Staende dan hier alleen te delibereren ofmen met voordeel ende verseeckertheyt van onsen staet / behoudenisse ende welvaren vande goede Inghesetenen / die daer voor soo veel hebben gheleden / in handelinghe van den langhen stilstant behoore te treden: Soo dunckt ons voor ons advijs datmen behoudens Eer en Eedt ende die getrouwicheyt diemen elckanderen by soo veel Resolutien ende Verbonden heeft belooft / ende daer op men malckanderen in dese handelinghe heeft ghebracht / mede om gheen scheuringhe te veroorsaken door inbreuck vant ghene eendrachtelijck is besloten / niet en mach wijcken vant voorsz. Ar-

ticul

ticul by de Wedehandelinghe opte Souverainitept ten weder-zÿden geaccordeert / maer datmen dien volghens behoort te hebben eene verclaringhe vande Souverainitept gheſtelt met goede clare ende gheenſins tweeſinnighe/ ofte captieuſe/ dan met deſelfde woorden die int voorſchreven Artycul begrepen ſtaen/ ende datmen daerom in geene handelinghe en behoort te comen voor ende al eer die Ertz-Hertoghen dieſelve verclaringhe by den Coninck van Spaignien ſullen hebben te weghe gebracht/ ſoo om redenen voorzien verhaelt / als die ghene die wy aengeteyckent hebben op elck Artycul vant diſcours der voorſz. Heeren Ambaſſadeurs hier neven gaende.

Verſoeckende dat ghy lupden daer op letten ende reſolveren wilt met ſulcker ernſt ende ſinceritept als D. E. epghene conſervatie ten hoochſten verepſcht/ wy u lupden vertrouwen/ ende ghy lupden 'tſelve voort Vaderlandt ende die poſteritept gedenckt te verantwoorden. Altÿt willen wy ons hier mede teghen het Landt ende u lupden voor Godt ende die Werelt van onſen devoir ghequeten/ ende van allen onhepl/ die anderſints den Lande over komen mochte/ gheexcuſeert ende voorts alles tot u lupder epghen voorſichtichept ghewoonlicken pver ende ſoo menichmael be weſende couragie ende trouwichept gheſtelt hebben: Hiermede

Eerentveſte Eerſame wijſe ende diſcrete lieve beſondere weeſt den Almoghenden bevolen, den 21. October 1608.

19 janv.